

FORÅRET - OG AFSKEDEN MED UMANAK 1900

LISBETHS GRØNLANDSDAGBOG . TREDIE AFSNIT

Uddraget samlet og illustreret af *Hans Jacobi*

Fredag den 21. april 1900. Hvor dagene dog længes; det er slet ikke mørk nat mere. Igår aftes, da vi kl. 1 kom hjem fra besøg hos præstens, var det så lyst, at jeg ikke behøvede lys for at komme i seng. Ved 9-tiden om aftenen står solens store, runde, vidunderligt skønne kugle ude over fjorden; alt i nærheden får en brandgul farve, som længere borte fortønes i et blegrødt skær. I torsdags var jeg sammen med bestyreren og Albert på en slædetur til udstedet Qaersut, hvortil der er 4 mil. Vejen var desværre ikke særlig god, idet der flere steder var megen skrueis, så det blev derfor en ordentlig rystetur. I begyndelsen var hundene aldeles ellevilde og foer af sted med en rasende fart, hvilket ikke var så heldigt i skrueisen, det resulterede da også i, at bestyreren først blev slynget af, medens jeg endnu et stykke tid klamrede mig til slæden, men inden længe blev også jeg væltet af; ingen af os kom dog noget til, og senere kom vi på jævn is og nåede Qaersut kl. halv tre.

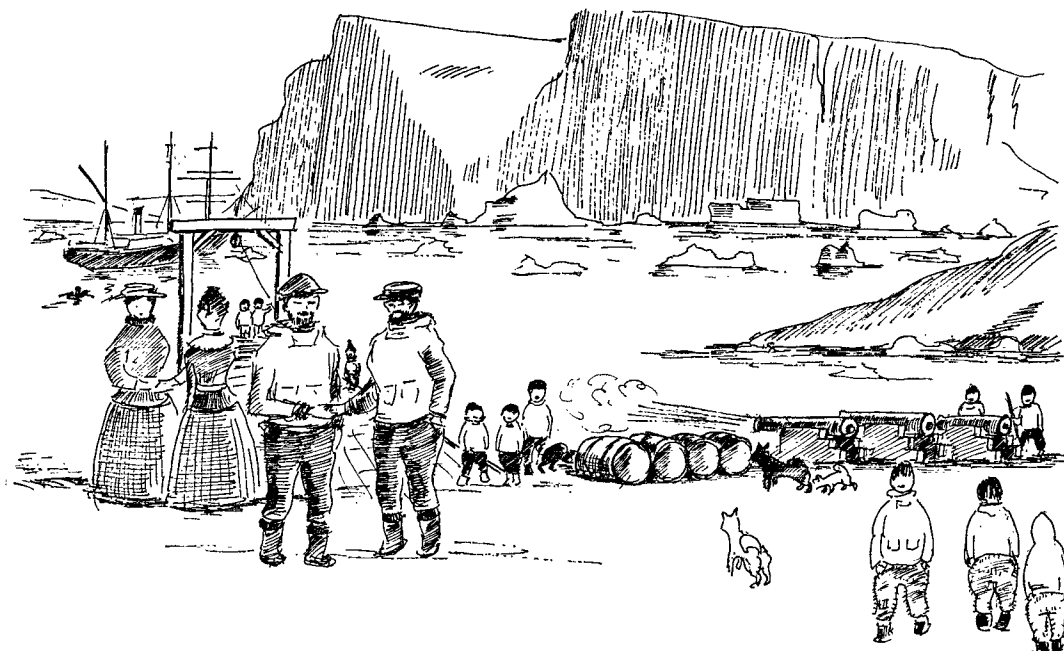
Vi tog ind til udligger Hedegaards, der havde en meget pæn bolig med 2 værelser; her drak vi kaffe og gik derefter en tur rundt i udstedet og så os om. Udstedet ligger på fastlandet noget længere ude i fjorden; stedet er meget forskellig fra Umanak, omgivelserne er ikke så vilde, og her er en bred strandbred med sand som hjemme i Danmark. Fjældenes former er blødere, og der er mere frodigt, så landskabet om sommeren er dækket af lyng og blomster i tusindvis. Vi var helt henne ved en isbræ; det er selve indlandsisen, der skyder ud, men bræen kaldes død, hvilket vil sige, at den er standset og derfor ikke producerer isfjælde mere; men der er masser af levende bræer her i fjorden, som skyder en masse isfjælde ud hele sommeren. Efter en god times ophold kørte vi atter fra udstedet, og vi kom hjem til Umanak ved ottetiden; det var lidt koldt på hjemturen, og jeg frøs en smule, temperaturen var minus 15 grader.

29. april. Først i denne uge har kivfakkerne haft travlt med at skovle den mængde sne væk, som har ligget i gården og rundt om huset. Vi håbede på den måde at blive fri for sjappet, når sneen begyndte at tø; men i de sidst dage er sneen igen væltet ned i så store mængder, at vi nu er lige vidt.

Igår var jeg en lille køretur, desværre blev det tåge og råkoldt. 12 graders kulde, så jeg blev helt hvid af rim. Vi har bestandig tåge i denne tid, men det skal efter sigende være et forårstegn. Tågen står som oftest i banker enten ved foden af eller på toppen af fjældene, hvad der ligger over eller nedenfor tågebanken kan være fuldstændig klart.

3. maj. Ja, så er maj kommet, men alt er endnu lige vinterligt. På fjorden er der stadig is; fjældene er snedækket, så dersom det ikke var for det stærke sollys' skyld, skulle man ikke tro, at vi er i maj. Vi har stadig minus 10–12 grader Reamur. Igår aftes efter te klokken halvtotte kørte bestyreren og jeg i følge med præstens over til fastlandet ved kulbrudet; der lod vi slæderne stå og gik på rypejagt, der blev kun skudt 4 ryper, men det var en umådelig dejlig tur; det var så smukt at følge solnedgangen ude over fjorden. Vi kom først hjem ved midnat, men det var lyst som den klareste dag; det er en underlig fornemmelse at køre på slæde i maj, helt indpakket i skind og oven i købet om natten i fuldt dagslys.

11. maj (st. bededag). Endelig er det milde velsignede forår også nået helt op til os så højt mod nord. Der er nu 5 a 6 graders varme. Sneen smelter på fjældet, alle vegne hører man det risle; det er småelve, der dannes af den smeltende sne. Der står en del vand oven på isen i fjorden, så det kan næppe vare ret længe, før vi har åbent vand. Jeg var på en dejlig slædetur den 8. maj, det bliver sikkert min sidste for i år. Hele kolonien synes at være vågnet af en vinterdvale; rolig og stille har den ligget hen den lange kolde vinter; nu er der pludselig kommet liv overalt. I smedien hamrer smeden løs, så gnisterne fyger omkring ham. Snedkeren og tømreren høvler løs. Bødkeren hamrer på sine tønder, men det vigtigste af alt er, at tranbrænderiet er begyndt at smelte tran, så vi nu atter har den „liflige“ tranlugt hængende over kolonien – uha. – Klokken 6 om morgenen kalder koloniklokkens lyd kivfakkerne til arbejde. Klokken 8 og 9 ringer klokken en times thetid. Klokken 12 og 1 ringer middagsklokken, og endelig klokken 6 ringer den for sidste gang til frihed. Jeg kan godt lide at høre klokken ringe, der er noget hyggeligt ved dens klang. Dejligt, at foråret er nået herop, vi går nu tre måneder i møde, måneder der bringer os liv, varme og solskin fra morgen til aften, en herlig tid, der desværre svinder alt for hurtigt igen. Inde i stuerne er forsatsvinduerne bleven taget ned, så vi endelig har kunnet få vinduerne op og luftet al vinterens indeklemte luft ud. Ja, her har trængt meget hårdt til at blive udluftet. I haven er sneen skovlet væk og mistbænkene gjort i stand; en af de første dage skal der sås. Det er sikkert vanskeligt for Jer derhjemme at fatte, hvor dejligt det er med al det opvågnende liv alle vegne og med lyset fra morgen til aften – ja natten med, efter en lang vinter, hvor alt har ligget hen i mørke; den eneste lyd, man da hørte, var hundenes hyl, en lyd, som jeg dog efter-

JACOB

Salut på havnen.

hånden fandt ganske hyggelig. Ja, igår for et år siden rejste jeg hjemmefra; hvor tiden dog er gået, et mærkværdigt år har det rigtignok været for mig i alle retninger.

Idag er her konfirmation, der er ialt 14 konfirmander dels fra kolonien, dels fra udstederne. Her går de kun til præsten i 14 dage fire timer daglig. I de 14 dage bespises konfirmanderne på missionens regning med ærter, gryn og skonrogger.

I aftes samledes koloniens danske hos os til renssteg, som vi har meget af i denne tid. Nu kan vi rigtig mærke, at det lakker mod skibstid. De varer, vi får hjemmefra, begynder at slippe op. De tørrede kartofler har allerede i nogen tid været helt udgået, men sålænge vi har makaroni, tørrede ærter, snittebønner og kål, går det udmærket. Det har også forlængst været slut med saft og syltetøj, og mælken må vi spare meget på. Det er ikke som hjemme, hvor man kan købe alt, man har brug for.

17. maj. Nu er haven bleven ordnet, men det kniber med at skaffe jord, der er kun sten overalt. I mandags blev der sået radiser, salat, kørvel, grønkål, rødbeder, alt naturligvis i mistbænk. Igår holdt jeg flyttedag; efter i vinter at have boet nederunder med udsigt til nogle lave, rygende grønlænderhytter og en del af kolonien, er jeg nu kommet til vejrs og fået et gavlværelse med en henrivende udsigt over fjorden til fastlandets sneklædte fjælde. Børnene er henrykte over at komme til at gå i

skole et nyt sted. Jeg er flyttet herop, fordi to værelser nedenunder skal gøres i stand. Inden det er sket, er forårsposten forhåbentlig kommet, så vi kan få at vide, om vi skal flyttes; sker det, må vi straks gå i gang med indpakningen. Jeg lever allerede på feltfod nu, har ingen kommode heroppe, så mit tøj må opbevares i kufferten.

Storartet solskinsvejr er det nu til langt hen på aftenen, dog med en lille smule frost; ud ad fjorden er al isen gået, men lige her ved kolonien og dybere ind i fjorden ligger isen endnu, og grønlænderne kører stadig på den, men meget solid er den bestemt ikke mere.

24. maj. Siden søndag har det været rigtig væmmeligt vejr; norden med tåge fra morgen til aften; midt på dagen er der kun en enkelt grads varme. Isen, der var brudt op, er nu drevet ind igen og pakket sammen, vi ønsker derfor meget, at vinden vil dreje om i sydøst, så isen kan drive ud, og vi kan få åbent vand, så forårsposten kan komme hertil. Nede på pladsen er der stor travlhed med at gøre storbåden og sluppen klar til at blive sat i vandet; de bliver kalfatret, tjæret og malet, så de lige så snart, der er åbent vand, kan togte til de forskellige udsteder for at hente spæk og lever, der kan blive smeltet på tranbrænderiet her.

1. juni. Hele sidste del af maj har det været koldt og væmmeligt vejr med norden og tåge, så vinterisen ligger stadig her i fjorden og flyder frem og tilbage; efterhånden var der dog drevet så meget is ud, at kajakkerne kunne komme ud på fangst.

Endelig i dag kom så forårsposten. Kajakkerne kunne inidlertid ikke komme ind her på grund af is, men postfolkene måtte stige i land på øens modsatte side og kom gående over land både med post og kajakker. Jeg sad og læste med børnene og hørte intet, før posten var herinde i stuen. Grønlænderne plejer ellers at brøle i vilden sky „pårtut“ [bardut] (post) eller „Umiarssuit“ (skib), men denne gang var det bleven dem forbudt at råbe, for at fru Evensen ikke skulle blive forskrækket og få et tilbagefald, det skind, hun har været meget dårlig de sidste 8 dage, krisen er ikke overstået endnu; den lille stakkel, at være så syg, hun fylder først 21 år i morgen.

Med posten fik vi at vide, at vi skulle flytte til Egedesminde. På en måde er det morsomt, at jeg får lejlighed til at se andre steder, men Evensens vil jeg komme til at savne meget. De har været så storartede imod mig, fodret mig med mange lækre sager, forkælet mig på alle leder og kanter.

Der bliver ellers et mægtigt postyr her ved Umanak, her kommer ikke mindre end 3 sejlskibe, foruden at damperen kommer herop; og så er der ikke meget mere end en måneds tid dertil.

Forårsposten har bragt en del stof til samtale; det er meget rart, da alle mulige emner i vinterens løb er bleven uddebatteret til det yderste. En mand ved navn Elmquist,* der har opholdt sig nogle år i Grønland og nu er bosiddende i Århus, udarbej-

* G. H. L. Elmquist bestyrede Godhavn 1893-96 - og blev efter hjemkomsten vaskeriejer i Århus.

der hvert år en lithograferet nyhedsavis, som han sender til Grønland. Denne avis indeholder alt, hvad der er foregået af betydning i Danmark i vinterens løb. På den måde bliver vi underrettet om, hvad der er sket derhjemme, ja, tillige også enkelte mere betydende begivenheder fra udlandet. Det hele drejer sig kun om 3—4 sider, men de nøgne fakta om alt, hvad der er sket af betydning, er dog med.

14. juni. I dag øsregner det. Hvor er det underligt at mærke regn igen; det har ellers været pragtfuldt vejr de sidste dage, vejr, der rigtigt lokkede os ud; et par aftener har vi således været ude at ro, tre-fire grønlændere roede os ud, de sang næsten hele tiden, det lød så kønt, og imens sad grønlænderne rundt i fjældene og misundte os, der var ude i båd; selv ville de også gerne ud at dase på vandet, men de har kun deres konebåde. Iøvrigt var fjorden fyldt med bræis, idet Qarajakbræen for et par dage siden har skudt ud.

Forleden trakterede præstens med kaffe på fjældet; det blev rigtignok lidt sent, klokken var henved ti, men vejret var mildt og stille, så vi frøs ikke spor; mange blomster er allerede udsprunget, ja nogle næsten afblomstret. Jeg har et stort glas hjemme på værelset fyldt med gule valmuer, rypelyng og alperoser; børnene har samlet dem og selv sat dem op på mit værelse, uden at jeg vidste det.

I haven — det skal efter sigende være den nordligste have, der findes på jorden — er der nu spiselige radiser.

I den sidste tid har det været temmelig sløjt med fugle; men nu har vi igen fået kødmat i huset, nemlig ryper, alke, tateratter, fisk samt mattak, så nu er der ingen smalle steder, derimod kniber det en del med at finde på formad, nu da meget er sluppet op, så i stedet for får vi for eksempel kaffe med smørrebrød. I dag har vi fået alkebøf med mallemukæg til middag; æg er ikke mit sværmeri, jeg må overvinde mig selv for at spise dem, men folk siger, at jeg har så godt af dem; så i dag har jeg spist et halvt.

24. juni. Det har været temmelig varmt i de sidste dage; der er en masse dejlige blomster på fjældene, desværre gør de væmmelige myg det næsten umuligt at færdes derude; jeg kom ganske forstukken hjem forleden, hele ansigtet var hovnet op.

Nu nærmer skibstiden sig med raske skridt, vi glæder os alle både på den ene og den anden måde, vi glæder os til breve og aviser og ikke mindst til de mange madvarer, da alt spiseligt hjemmefra nu er sluppet helt op. „Thorvaldsen“ ventes nu hver eneste dag, men det kan også vare længe endnu, dersom den har haft en besværlig rejse. Derimod venter vi damperen „Godthåb“ i begyndelsen af juli. Derfor har vi i den sidste tid levet i et grueligt roderi, da alt undtagen det allernødvendigste bliver pakket ind. Vi opholder os nu kun i to værelser, da de øvrige er bleven malet og skal stå klare til den nye bestyrer. Ja, nu synger jeg snart på sidste vers her i det skønne Umanak; det bliver ejendommeligt at skulle rejse herfra og vide,

at jeg aldrig i mit liv skal gense disse smukke fjælde, som jeg har holdt så meget af; men selv om jeg kunne, så ville jeg alligevel nødig tilbringe hele mit liv heroppe, naturomgivelserne kan man jo ikke leve af, menneskene bliver nu også pusseløjerlige efter flere års ophold i Grønland, det er både min og visse andre menneskers mening. Nu er det snart et år siden, jeg kom til Grønland. I har vel aldrig hørt om mine „bedrifter“ heroppe, jeg sagde til fru Knutzen „vil De“, men fik intet svar, men fik bagefter at høre, at det er meget upassende at sige „De“, man siger „fruen“. Jeg kom også til at rive et mågeæg ned, så det gik i stykker, fru Knutzen satte en meget stram mine op; dette og mange andre små bagateller har Mathiesens og jeg senere moret os meget over; efterhånden var Knutzens meget venlige imod mig, og jeg synes rigtig godt om dem.

I aften skal vi til præstens.

Egedesminde, 19. juli. Det er meget længe siden, jeg har haft lejlighed til at skrive i min dagbog, og der er sket så meget i den sidste tid. I dag er det lige 14 dage, siden damperen kom til Umanak.

Onsdag den 4. juli skreg grønlænderne flere gange „umiarssuit“ og „pujortolit“, hvilket betyder skib og damper. Det viste sig ikke destomindre, at det var et falsum, idet man havde forvekslet skibet med et isfjæld. Men da vi dagen efter havde holdt skole, spist middag, og alle gik i ro og mag uden tanke på skib, blev der pludselig igen råbt „pujortulit“ og „umiarssuit“. Vi stillede os naturligvis i begyndelsen en del skeptisk overfor råbene, da vi jo var bleven narret den foregående dag, men det viste sig alligevel at være rigtigt denne gang, og afsted foer alle op til varden for at se en damper, en damper på Umanakfjorden, en meget stor begivenhed, i løbet af 2–3 timer så man den tydeligt, bugserende „Thorvaldsen“ efter sig gennem fjorden. Vi blev stående deroppe, betaget af synet, lige indtil begge skibe var i havn. Så snart de havde kastet anker, gik bestyreren og Evensen ombord for blandt andet at hilse på den nye bestyrer Joensen og for at hente posten, de ville have haft mig med, det skortede heller ikke på lysten, men ungerne hylede op, og da fru Mathiesen, der ikke var helt rask, så måtte sidde alene hjemme, gik jeg hjem og spiste til aften sammen med dem og ventede, til bestyreren kom tilbage med posten. Ja, så blev brevene uddelt, det var vel nok rart, nogle småpakker fik jeg også, men kufferten og kassen var sendt direkte til Egedesminde.

Kun en lille halv time fik jeg til at læse brevene, så kom bestyrer Joensen med deres lærerinde i land, Mathiesen og jeg stod ved broen for at tage imod dem, og så snart Joensen satte foden på land, dundrede kanonerne tre gange, krudt manglede vi heldigvis ikke. Jeg var naturligvis meget spændt på at se Joensens lærerinde frøken Maegaard, hun viste sig at være høj og på min alder. Vi fulgtes op til bestyrerboligen og fik det traditionelle glas vin, hvorefter de gik videre for at hilse på præ-

Der vinkes farvel mod land.

stens og Evsensens. Kl. 12 gik de atter om bord, samtidig kom „Lucinde“ sejlen­de ind ad fjorden, og vi havde nu tre skibe på havnen, dette er vist ikke sket før ved Umanak. Ved middagstid den næste dag kom så familien Joensen med 4 børn i land, og så begyndte der straks et farligt rod, idet Joensens pakkede ud og vi ind, men i løbet af dagen fik Joensen en af stuerne så meget i orden, at de kunne have alle officererne fra skibene inde til et glas toddy. Frøken Maegaard måtte dele værelse med mig, og vi lå naturligvis og passiarede til henad morgenstunden. Jeg kom til at holde meget af hende, vi fik gennemdrøftet alle mulige emner; hun sagde, at hun beundrede mig, at jeg ikke var blevet melankolsk af at være hos fru Mathiesen, ikke fordi hun ikke var rar, men fordi hun til stadighed skranter. Fru Mathiesen var heller ikke rask de sidste dage i Umanak, så frøken Maegaard fik selv lejlighed til at overvære situationen; selvfølgelig er det ikke altid lige morsomt, men alt kan da heldigvis blive en vane. Søndag kom frøken Maegaard og jeg først op klokken halvtolv, lige tids nok til at se damperen sejle afsted. Isfjorden havde nemlig skudt ud, så kaptajnen fandt det klogest at fortrække til en mere sikker ankerplads i „Spragletbugt“. Til middag fik vi renssteg med kartofler, hvor herligt efter så mange måneder igen at smage kartofler, så fik vi ananas samt rødvin, hvidvin og sherry. Lige efter middag gik vi til dansk gudstjeneste, kirken var propfyldt, det var løjerligt at se så mange danske, iøvrigt var det hele meget højtideligt, dertil kom, at prædikenen tilfældigvis også var meget smuk; men jeg sad alligevel og kæmpede med at holde mig vågen.

Efter gudstjenesten var alle skibsofficererne inviteret til vin og kaffe i bestyrerboli-
gen, og om eftermiddagen var damerne bedt til kaffe i det pæneste grønlanderhus.
Oppe hos Evensen blev vi også budt på vin og mange gode sager, netop modtaget
med skibet. Til aften var alle danske og officererne fra skibene indbudt til bestyre-
ren; dette selskab blev fotograferet. Kl. 12 midnat gik præstefamilien og Evensens
hjem, men officererne fra skibene blev. Senere trak såvel Joensens som Mathiesens
sig også tilbage, men frøken Maegaard og jeg var nødt til at holde ud, da der også
var en frøken Jensen som passager på „Thorvaldsen“ med iland. Først da klokken var
over 3 gik gæsterne og vi fulgte med til broen, det var det herligste vejr med præg-
tigt solskin. Mandag formiddag roede frøken Maegaard og jeg efter indbydelse
ombord i mit gamle skib „Thorvaldsen“, kaptajnen og styrmanden var lutter elskvær-
dighed og opvartede os på bedste måde, så vi fik alt det bedste, skibet formåede og
som en særlig ære, fik vi lagt hynder i båden, da vi tog i land.

Mandag aften havde „Thorvaldsen“ bedt alle fra land til gilde ombord; skibet
var flagsmykket fra for til agter og tog sig meget smukt ud. I kahytterne var der
dækket nydelige borde, hvor alt det bedste var sat frem; efter theen luftede vi os
på dækket, medens der blev taget af bordene, derefter stod den på toddy, rosiner og
mandler nede i kahytterne, det var meget festligt, der blev holdt en masse taler
og ind imellem blev vi budt op til en lille svingom på dækket. Lige efter midnat gik
fruerne Joensen og Mathiesen i land og umiddelbart derefter blev der råbt, at brig-
gen „Peru“ lå 4 mil ude i fjorden ude af stand til at komme ind på grund af vindstille.
Det blev da besluttet, at damperen skulle gøre klar til at sejle ud efter „Peru“ samt
tage gæsterne med. Midt i denne lyse, dejlige sommernat blev vi alle i 2 både roet
over til Spragletbugt, hvor damperen lå. Straks vi kom ombord, blev maskinen gjort
klar og vi sejlede ud af fjorden, undervejs blev der serveret vin og kaffe og efter
at bugseringen af „Peru“ var begyndt blev der serveret frokost ombord. Ja det var
en ustandselig spisen og drikken, og da „Peru“ var bleven fortøjet i Spragletbugt,
måtte vi også have en velkomstdrink på dette skib. Men nu var det også på tide, at vi
blev sejlet hjem til Umanak, hvor vi ankom ved ottetiden. Fruerne Joensen og Ma-
thiesen var allerede oppe; vi måtte derimod tage et hvil, jeg for mit vedkommende
kun et ganske kort hvil for at vågne op til de sidste timer i mit elskede Umanak.
De sidste timer gik forbavsende hurtigt, dels med at pakke mine sidste sager sammen
og dels med at sige farvel. Klokken 6 hundrede kanonerne løs til afsked og samtidig
for at markere, at en ny bestyrer havde overtaget kolonien; der blev drukket et sid-
ste farvel i champagne, hvorefter vi gik ombord fulgt af alle danske. Der er næppe
nogen, der kan fatte, hvor svært det var for mig at tage afsked med Umanak, hvor
jeg havde levet mig ind i naturen og alle forholdene; jeg ville komme til at savne
Evensens, hvor jeg altid havde været velkommen til at smutte ind og gøre og lade

som jeg var hjemme, og hvor jeg blev forkælet i alle retninger. Jeg stortuede, da jeg tog fra Umanak ved tanken om, at jeg aldrig mere ville få den imponerende skønhed at se. Skibet sejlede rask ud af fjorden og så tilsidst forsvandt alle de kære omgivelser for stedse.

Foruden Mathiesens familie var fru Baadsgaard med tre børn samt frøken Lund med for hjemgående. Vi havde fint vejr og ankom onsdag aften til Godhavn, hvor vi kun skulle ligge et par timer, men alligevel blev der tid til, at kaptajnen og passage-erne gik i land for at hilse på inspektøren og bestyreren (A. P. Olsen). Alle var meget venlige og trakteredede med vin og kager; inspektøren, Daugaard-Jensen var overmåde elskværdig, han bragte friske hilsener hjemmefra, idet han lige var kommet til landet som nygift; de havde et nydeligt hjem, næsten alt for fint til Grønland. Jeg ser i tankerne, hvorledes våde skindbenklæder og tran til vinter vil ødelægge det fine højrøde silkedamask. Inspektøren fulgte med om bord for et kort øjeblik, indtil vi atter dampede videre mod Egedesminde, hvortil vi ankom næste dag.